

Protocol Meldcode

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Versie januari 2021

Inhoud

Voorwoord	3
1. Doel en functie van de meldcode.....	4
Aanleiding voor het basismodel meldcode	4
Functies van de meldcode.....	4
Doel van het basismodel meldcode	4
2. Een beschrijving van stappen	5
2.1 Inleiding	5
2.2 De stappen die leerkrachten geacht worden te zetten.....	6
Stap 1: In kaart brengen van signalen	6
Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het terrein van letselduiding	7
Stap 3: Gesprek met de ouders, de verzorgers en/of het kind	7
Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling	9
Stap 5: Beslissen: Hulp organiseren of melden	9
3. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim	11
3.3 Conflict van plichten	12
3.4 Wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld	14
4. Vaststellen Meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.....	15
5. Verantwoordelijkheden van De Wegwijzer.....	16
Bijlagen	17
Bijlage 1: Stappenplan verbeterde meldcode	18
Bijlage 2 Signaleringslijst Kindermishandeling Nederlands Jeugdinstituut.....	19
Bijlage 3 Afwegingskader	24

Voorwoord

Dit is het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor De Wegwijzer. De Wegwijzer is een groeiende school in Wijk bij Duurstede. De school is verdeeld over twee locaties: De Karolingersweg (groep 1-4) en De Zonnewijzer (groep 5-8). Op De Wegwijzer willen we oog hebben voor alle talenten van elk kind. Ouders en leerlingen voelen zich thuis op De Wegwijzer. Er zitten ongeveer 500 leerlingen op onze school verdeeld over 20 groepen.

Sinds januari 2019 moeten organisaties met de verbeterde Meldcode en het afwegingskader werken. De meldcode is een stappenplan waarin stap voor stap beschreven wordt wat de beroepskracht moet doen als er signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling zijn. Aan de meldcode is een afwegingskader (bijlage 3) toegevoegd die helpt bij de afweging of er een melding bij Veilig Thuis gedaan moet worden. Het afwegingskader is landelijk opgesteld en wordt door het hele onderwijs gebruikt. Een leerkracht van De Wegwijzer doorloopt deze stappen als hij of zij vermoedens heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling.

De leerkracht krijgt hierbij hulp van de aandachtsfunctionaris. De Aandachtsfunctionaris heeft een adviserende rol richting de beleidsontwikkeling en een coördinerende rol bij de uitvoering van de stappen van de meldcode indien er een vermoeden is van kindermishandeling/huiselijk geweld. Op De Wegwijzer heeft de directeur de rol van aandachtsfunctionaris, hierbij wordt hij ondersteund door de intern begeleider.

Deze meldcode bestaat uit 5 hoofdstukken. De tekst is overgenomen, en aangepast naar het onderwijs, uit het "Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling" van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. In hoofdstuk 1 wordt het doel en de functie van de Meldcode beschreven. In hoofdstuk 2 de vijf stappen die doorlopen moeten worden. In hoofdstuk 3 gaat het over het beroepsgeheim en meldrecht. In hoofdstuk 4 wordt de meldcode voor De Wegwijzer vastgesteld. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 5 worden de verantwoordelijkheden van De Wegwijzer beschreven.

1. Doel en functie van de meldcode

Aanleiding voor het basismodel meldcode

Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren op grond van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een meldcode te hanteren. De meldcode richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eer gerelateerd geweld, oudermishandeling (kind-oudergeweld), ouderenmishandeling en huwelijksdwang. De verplichting geldt onder andere voor de hele onderwijssector.

Functies van de meldcode

De verplichting voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel beroepskrachten te *ondersteunen* in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het al dan niet doen van een melding.

Verplichtingen van instellingen en beroepskrachten

In het kader van de Wet verplichte meldcode hebben *instellingen* de plicht om:

- te beschikken over een meldcode die aan de wettelijke eisen voldoet, én
- om de kennis over en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen.

Van *individuele beroepskrachten* die werkzaam zijn voor een instelling waar een meldcode is vastgesteld, wordt verwacht dat zij het stappenplan van de meldcode volgen als zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren, of als ze vermoeden dat hiervan sprake is.

Doel van het basismodel meldcode

Het basismodel meldcode is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het basismodel is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor een organisatie of voor een praktijk van zelfstandige beroepsbeoefenaren die onder de Wet verplichte meldcode vallen. Bij het ontwikkelen van het basismodel is inhoudelijk zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de meldcodes en protocollen die in de jaren voor inwerkingtreding van de wet al ontwikkeld waren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen. Daarmee sluit het basismodel meldcode goed aan bij inmiddels vertrouwde werkwijzen in het veld.

2. Een beschrijving van stappen

2.1 Inleiding

De wet stelt een aantal eisen aan de inhoud van de meldcode die een instelling maakt. Belangrijkste eis is dat de instellingscode een stappenplan bevat met minimaal vijf stappen.

De leerkrachten op De Wegwijzer zijn dagelijks bezig met de ontwikkeling van hun leerlingen en bespreken dit regelmatig met ouders. Observeren en signaleren is een grondhouding. Aan het in kaart brengen van signaleren gaat vaak een “niet pluis” gevoel vooraf. De waargenomen signalen en eventueel van ouders verkregen informatie vormen de basis voor verdere actie. Wat de achterliggende oorzaak is van signalen, is lang niet altijd meteen duidelijk. Veel signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling kunnen ook te maken hebben met andere zaken. Door in gesprek te gaan met ouders over de signalen, de thuissituatie en de ontwikkeling van het kind wordt het beeld steeds duidelijker en worden de signalen verhelderd, ontkracht of bevestigd.

Belangrijk, ongeacht welke stap je zit: Wijzen de signalen overduidelijk op een acuut onveilige situatie? Neem dat direct contact op met de directeur. De directeur neemt direct contact op met Veilig Thuis of de politie.

Het bevoegd gezag (bestuur en directie) moet altijd op de hoogte zijn van een melding binnen de Meldcode.

Strafrechtelijke aanpak

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf, is het verstandig om de te zetten stappen, via Veilig Thuis, af te stemmen op de interventies van de politie. Gesprekken met slachtoffer en getuige kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

Verhouding tot de verwijzindex risicojongeren

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de beroepskracht, voor zover zijn instelling is aangesloten bij de verwijzindex risicojongeren, doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar *daarnaast* ook overwegen of een melding moet worden gedaan in de verwijzindex.

Deze verwijzindex heeft tot doel om beroepskrachten die met dezelfde jongere te maken hebben met elkaar in contact te brengen. Een melding kan worden gedaan als een minderjarige mogelijk wordt bedreigd in zijn ontwikkeling naar volwassenheid. Doel van de melding in de verwijzindex is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en zijn gezin.

Voor het doen van een melding biedt de Jeugdwet in artikel 7.1.4.1 een wettelijk meldrecht aan beroepskrachten van instellingen die bevoegd zijn om een melding te doen in de verwijzindex risicojongeren.

We wijzen er met nadruk op dat het niet gaat om een keuze tussen een melding in de verwijzindex of de stappen van de meldcode. Beide acties kunnen bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen. Daarom staat in (de algemene maatregel van bestuur bij) de Wet verplichte meldcode dat instellingen die zijn aangesloten op de verwijzindex, ook het al dan niet doen van een melding in de verwijzindex moeten opnemen in het stappenplan van hun meldcode.

2.2 De stappen die leerkrachten geacht worden te zetten

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de leerkracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om al dan niet een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de leerling en/of ouders in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de leerkracht eerst overleg willen plegen met een collega en/of met Veilig Thuis voordat hij het gesprek met de leerling en/of ouders aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen in geval van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Bij specifieke vormen van dit geweld, zoals bij vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang, seksueel geweld en eengerelateerd geweld, moeten de stappen nader worden ingekleurd omdat dan een andere aanpak nodig kan zijn. Zo speelt bij vrouwelijke genitale verminking de onomkeerbaarheid van de besnijdenis een grote rol. In verband daarmee kan het noodzakelijk zijn om snel te handelen en eventueel stappen over te slaan. Bijvoorbeeld als bekend is dat een meisje binnenkort op familiebezoek gaat in het buitenland en dat er signalen zijn dat ze daar besneden zal worden. Bij eengerelateerd geweld kan een gesprek over de vermoedens in sommige gevallen extra risico's met zich meebrengen omdat precies het bekend worden van (vermeend) wangedrag bij dit type geweld een belangrijke rol speelt.

Onderstaand figuur toont de vijf stappen uit de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Zie bijlage 1 voor uitgebreidere weergave

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- De leerkracht brengt de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg deze vast in het leerling-dossier in Parnassys. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen. Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van <http://signalenkaart.nl>. Hier kan je signalen bekijken die passen bij kinderen van 4 tot 12 jaar. Je kunt de signalen die je herkent aanvinken, hierna kan

de signalenkaart als pdf-bestand opgeslagen worden. Dit pdf-bestand voeg je toe aan het leerlingen-dossier. Heeft de leerkracht geen toegang tot de site of internet dan gebruikt de leerkracht de signaleringslijst van het Nederlands Jeugdinstituut, zie bijlage 2

- De leerkracht beschrijft de signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde leerkracht.
- De leerkracht voert een kindcheck uit: zijn er meer kinderen in het gezin of woonsituatie die gevaar lopen? Het gaat om ouders die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn. De kindcheck bij deze ouders wil zeggen dat de beroepskracht vraagt of onderzoekt of de ouder kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Is dat het geval, dan legt de leerkracht het aantal en de leeftijd van deze kinderen vast. Daarbij wordt ook beschreven of de ouder alleen de zorg heeft voor zijn kinderen of dat zijn partner of anderen deze zorg delen.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het terrein van letselduiding

De leerkracht bespreekt de signalen met de aandachtsfunctionaris, ondersteund door de IB, om zo de signalen goed te kunnen duiden. Vraag zo nodig ook advies aan Veilig Thuis of aan een deskundige op het gebied van letselduiding, als er behoefte is aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak) van letsel. Sommige vormen van geweld vragen om een andere aanpak in verband met mogelijke risico's van vervolgstappen, de aandachtsfunctionaris vraagt daarom altijd bij twijfel advies aan Veilig Thuis. De aandachtsfunctionaris, IB of leerkracht legt de uitkomsten van de collegiale consultatie en/of het gegeven advies vast in het leerling-dossier.

Stap 3: Gesprek met de ouders, de verzorgers en/of het kind

De leerkracht bespreekt de signalen met de leerling en/of ouders. Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijk betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

Heeft de leerkracht ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de leerling en/of ouders, raadpleeg de aandachtsfunctionaris, IB en/of Veilig Thuis.

In het gesprek met de ouders, verzorgers en/of leerling gaat het erom dat de leerkracht:

- het doel van het gesprek uitlegt;
- de feiten beschrijft die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
- de ouders/verzorgers en/of de leerling uitnodigt om een reactie hierop te geven;
- pas na deze reactie komt met zo nodig een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij de 'Verklaring tegen meisjesbesnijdenis' gebruiken.

De aandachtsfunctionaris, IB of de leerkracht legt een verslag van het gesprek vast in het leerlingendossier.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de leerlingen en/of ouders, is alleen mogelijk als:

- er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de leerling door dit gesprek het contact met u zal verbreken (vertrouwensbreuk) en dat de leerling daardoor niet voldoende meer kan worden beschermd tegen het mogelijk geweld.
- over het wel of niet voeren van een gesprek met de cliënt bij vermoedens van specifieke vormen van geweld zoals eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en vrouwelijke genitale verminking, wordt geadviseerd om altijd vooraf overleg te voeren met experts om te beoordelen of het voeren van een gesprek in dit stadium, in verband met de veiligheidsrisico's, verantwoord is.

Melding in de verwijzindex risicojongeren

Overweeg bij het zetten van stap 3 of het noodzakelijk is om, gelet op de bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige(n), ook een melding te doen in de verwijzindex risico-jongeren. Zie hoofdstuk 2.1

Gesprek met kinderen

De leerkracht, de aandachtsfunctionaris en IB overleggen of een gesprek met het kind zinvol en mogelijk is. Het gesprek mag niet belastend zijn voor het kind. Bij twijfel wordt er overlegd met Veilig Thuis.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat het kind zich vrij kan uiten. De leerkracht hanteert hiervoor de regels die in het onderwijs van toepassing zijn. Zo zal een docent doorgaans zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen kunnen aanknopen. Maar dit ligt anders bij een uitnodiging voor een gesprek van een jeugdarts aan een kind van 10 jaar. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de leerkracht, of die van anderen, kan de leerkracht, bij wijze van uitzondering, besluiten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd. De redenen voor dit besluit dienen zorgvuldig vastgelegd te worden in het leerlingdossier.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

De aandachtsfunctionaris, IB en de leerkracht wegen op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de leerling en/of ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarbij maken we gebruik van het hulpmiddel “het afwegingskader meldcode onderwijs en leerplicht” Zie bijlage 3. In geval van twijfel wordt altijd (opnieuw) Veilig Thuis geraadpleegd. De medewerkers van Veilig Thuis bieden ondersteuning bij het wegen van het geweld en van de risico's op schade en zij kunnen adviseren over vervolgstappen.

Stap 5: Beslissen: Hulp organiseren of melden

Na de weging van stap 4 komen de aandachtsfunctionaris, IB en leerkracht over het al dan niet doen van een melding, zo nodig ondersteund door deskundigen, tot een besluit:

Hulp organiseren

- Is De Wegwijzer in staat om voldoende hulp te bieden zodat de veiligheid van de leerling gewaarborgd kan worden?
- De leerkracht en IB maken een plan en bespreken dit met de aandachtsfunctionaris. Zet de hulp in gang, spreek een termijn af, voer uit en volg de effecten van deze hulp. Weeg daarna opnieuw. We doen alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de mishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Melden bij Veilig Thuis

Uit de weging van stap 4 komt dat het noodzakelijk is om een melding te doen bij Veilig Thuis.

- De aandachtsfunctionaris doet de melding bij Veilig Thuis zodat signalen verder onderzocht kunnen worden
- Sluit aan bij de feiten. Als informatie van derden gebruikt wordt, wordt de bron vermeld.
- Aandachtsfunctionaris, IB en leerkracht wegen af of je de melding bespreekt met ouders en/of de leerling.
- Overleg bij de melding met Veilig Thuis wat De Wegwijzer na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kan doen om de leerling(en) en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreken van de melding met uw leerling en/of met de ouder.

- Weeg af wie het gesprek met de leerling en/of ouder gaat voeren. Bij kinderen jonger dan 12 jaar is het niet verplicht, goed afwegen of het noodzakelijk en gewenst is.
- Leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
- Vraag de leerling en/of de ouder uitdrukkelijk om een reactie;
- In geval van bezwaren van de leerling en/of ouder, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
- Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;

Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van een gesprek met de leerling en/of ouder over de melding kunt u afzien:

- Als er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- Als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de leerling daardoor het contact met u zal verbreken.

Wat Veilig Thuis met een melding doet

Veilig Thuis doet na een melding onderzoek naar de signalen. Dit wil zeggen dat de medewerkers in gesprek gaan met de ouders en met beroepskrachten die met het kind en/of het gezin te maken hebben. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit men wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, in samenwerking met het lokale veld. Dit betekent dat Veilig Thuis in gesprek gaat met de betrokkenen en met beroepskrachten die het gezin kennen en zo nodig de verschillende gezinsleden toe leidt naar passende hulp. Veilig Thuis kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming, om de zaak te bespreken bij een casusoverleg van het Veiligheidshuis (bijvoorbeeld om de mogelijkheden te bespreken van een hulptraject in het gedwongen kader) en/of om de politie te informeren (bijvoorbeeld om aangifte te doen of om te beoordelen of bij een volgend incident wellicht een tijdelijk huisverbod mogelijk is).

Als de behandeling van de melding is afgerond informeert Veilig Thuis de melder over de stappen die naar aanleiding van de melding zijn gezet.

Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling

Hoofdgeregeld is dat de identiteit van de melder door Veilig Thuis aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor de gemelde personen, voor de leerkracht of zijn medewerkers, of voor anderen; of
- de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de leerkracht en de leerling of het gezin.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een beroepskracht een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met Veilig Thuis ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taak uitoefening, kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

3. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

3.1 Inleiding

In dit derde deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de meld-code.

3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten (jeugd)hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een beperkte inbreuk op de zwijgplicht. De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8), uit de Grondwet (artikel 10) en de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Nieuwe privacywetgeving (AVG)

Op 25 mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving (AVG) van kracht geworden. De AVG is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. Dat geldt dus bijvoorbeeld voor de Wetten PO, VO, Leerplichtwet etc. De wet Meldcode gaat dus ook voor de AVG. Het recht om dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om ervoor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet mag ingrijpen. Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van de zwijgplicht waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een leerling aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan Veilig Thuis, geldt als hoofdregel dat de leerkracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de leerling zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de leerling ondanks de inspanning van de leerkracht zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de leerkracht een nieuwe afweging, zie daarover paragraaf 3.3.

3.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken. In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken.

Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

- Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
- Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit om te spreken, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken, zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de leerling

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de leerling een belangrijke rol. Bij leerlingen die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een leerkracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf leerling zijn van de leerkracht. Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan leerlingen. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de leerling in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De leerkracht zal zich eerst tot het uiterste moeten inspannen om de toestemming van zijn leerling te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de leerling zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de leerling hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de leerling, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld. *NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn*

besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
- raadpleging van Veilig Thuis;
- aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
- zorgvuldige en concrete afweging van belangen;
- de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het doen van een melding over een leerling zonder dat hij daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

3.4 Wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld

Wettelijk meldrecht

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van (de ouders van) hun leerling, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Dit wettelijk meldrecht is opgenomen in artikel 5.2.6 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de leerkracht om, zonder toestemming van de leerling, op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken.

Betekenis 'zonder toestemming'

De wettekst over het meldrecht maakt door de woorden 'zonder toestemming' te gebruiken duidelijk dat het om een meldrecht van de beroepskracht gaat. Dit wil zeggen dat de beroepskracht ook zonder toestemming van de leerling of de ouders van een leerling kan besluiten om een melding te doen of om desgevraagd informatie te verstrekken. Gelet op de stappen van de meldcode betekent 'zonder toestemming' zeker niet zonder medeweten. Als regel behoort de leerkracht vooraf in gesprek te gaan met de leerling over de signalen en over zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort hij de leerling ook uitdrukkelijk de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas daarna komt de leerkracht tot een definitief besluit over het al dan niet doen van een melding. Als het gaat om meldingen waarbij uitsluitend meerderjarigen zijn betrokken, mogen er extra inspanningen van de leerkracht worden gevraagd om de betrokkenen mee te krijgen in zijn aanpak om het geweld te stoppen en passende hulp te bieden. Aan meerderjarigen komt immers als regel zelfbeschikkingsrecht toe. Gebruik maken van het wettelijk meldrecht tegen de wens van de leerling of zonder zijn medeweten moet dan ook worden gezien als een uiterste middel dat wordt ingezet omdat het stoppen van het geweld en het toeleiden naar passende hulp alleen op deze wijze kan worden gerealiseerd.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht en meldcode De verhouding tussen het beroepsgeheim, het meldrecht en de meldcode laat zich als volgt samenvatten. Het wettelijk meldrecht maakt een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Dit meldrecht geeft beroepskrachten het recht om, ondanks hun beroepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun leerling. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met dit wettelijk meldrecht.

Noodsituaties Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat uw leerling of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan Veilig Thuis. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet. In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de Raad voor de Kinderbescherming en/of de politie vragen om hulp te bieden.

4. Vaststellen Meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Het bevoegd gezag van De Wegwijzer onderdeel van Stichting De Oorsprong, stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

Daarbij verwegende

- dat De Wegwijzer verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn leerlingen en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan leerlingen die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de leerkrachten die werkzaam zijn bij De Wegwijzer op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met leerlingen attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat De Wegwijzer een meldcode wenst vast te stellen zodat de leerkrachten die binnen De Wegwijzer werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat De Wegwijzer in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de leerkrachten bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring. Waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele, psychische of economische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer.
Daaronder worden ook begrepen ouderenmishandeling, geweld tegen ouders, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: familieleden, huisgenoten, de echtgenoot of voormalig echtgenoot, of (ex-) partner, mantelzorgers;
- dat onder kindermishandeling wordt verstaan: elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Daaronder is ook begrepen eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten; dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de leerkracht die voor De Wegwijzer werkzaam is en die in dit verband aan leerlingen van de organisatie zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder leerling in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de leerkracht zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende de

- De Wet Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Jeugdwet;
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015;
- Privacyreglement van De Wegwijzer

5. Verantwoordelijkheden van De Wegwijzer

Gelet op de Wet verplichte meldcode draagt het bevoegd gezag van De Wegwijzer er zorg voor dat:

- er binnen de organisatie een meldcode beschikbaar is die voldoet aan de eisen van de wet;
- er binnen de organisatie bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering worden aangeboden zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code
- de meldcode wordt opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers;
- er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de leerkrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluit op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zo nodig acties in gang worden gezet om de kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen.

Bijlagen

Bijlage 1: Stappenplan verbeterde meldcode

Figuur 1: Stappenplan verbeterde meldcode

Nederlands
Jeugdinstituut

Signalen van kindermishandeling

Kinderen van 4 – 12 jaar

© 2011 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2012, 7e druk). Kindermishandeling: signaleren en handelen. Te bestellen via <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties>.

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

030 - 230 63 44

www.nji.nl

info@nji.nl 3

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4 - 12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld

De signalen

Lichamelijk welzijn

- • blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- • groeiachterstand
- • te dik
- • slecht onderhouden gebit
- • regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- • kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- • oververmoeid
- • vaak ziek
- • ziektes herstellen slecht
- • kind is hongerig
- • eetstoornissen
- • achterblijvende motoriek
- • niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- • timide, depressief
- • weinig spontaan
- • passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- • apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- • in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- • labiel
- • erg nerveus
- • hyperactief
- • negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- • negatief lichaamsbeeld
- • agressief, vernielzucht
- • overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen:

- • agressief
- • speelt weinig met andere kinderen
- • vluchtige vriendschappen (12-18)
- • wantrouwend
- • niet geliefd bij andere kinderen

Tegenover ouders:

- • angstig, schrikachtig, waakzaam
- • meegaand, volgzaam
- • gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen:

- • angst om zich uit te kleden
- • angst voor lichamelijk onderzoek
- • verstijft bij lichamelijk contact
- • angstig, schrikachtig, waakzaam
- • meegaand, volgzaam
- • agressief
- • overdreven aanhankelijk
- • wantrouwend
- • vermijdt oogcontact

Overig:

- • plotselinge gedragsverandering
- • gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- • slechte leerprestaties
- • rondhangen na school
- • taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- • onverschillig over het welzijn van het kind
- • laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- • troost het kind niet
- • geeft aan het niet meer aan te kunnen
- • is verlaafd
- • is ernstig (psychisch) ziek
- • kleedt het kind te warm of te koud aan
- • zegt regelmatig afspraken af
- • houdt het kind vaak thuis van school
- • heeft irreële verwachtingen van het kind
- • zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- • samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- • sociaal isolement
- • alleenstaande ouder
- • partnermishandeling
- • gezin verhuist regelmatig
- • slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- • verwondingen aan geslachtsorganen
- • vaginale infecties en afscheiding
- • jeuk bij vagina of anus
- • pijn in bovenbenen
- • pijn bij lopen of zitten
- • problemen bij plassen
- • urineweginfecties
- • seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- • drukt benen tegen elkaar bij lopen
- • afkeer van lichamelijk contact
- • maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- • extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- • zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Bijlage 3 Afwegingskader

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner² /ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaardt de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.

Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren³ van de veiligheid van alle betrokkenen.